

KENNIS

VROEGCASTRATIE BIJ KATTEN

www.licg.nl
over houden van huisdieren

Wat is het beste moment om een kitten te laten castreren? Dat is een vraag waar door verschillende partijen veel verschillende antwoorden op gegeven worden, bijvoorbeeld door dierenbeschermingsorganisaties, op fora en door dierenartsen. Sommige dierenartsen adviseren om kittens op een leeftijd van 6 tot 16 weken te laten castreren terwijl anderen liever wachten tot de kittens een maand of 10 zijn. In de Verenigde Staten worden kittens vaak al op een leeftijd van 6 tot 8 weken gecastreerd vanwege het terugdringen van het aantal zwervkatten. Gevoelsmatig kan het tegen de natuur in gaan om zo'n jong diertje te opereren zonder directe medische noodzaak. Dit geldt zowel voor dierenartsen en asielmedewerkers als voor eigenaren van de kittens (2).

Vroegcastratie brengt voor- en nadelen met zich mee. Hier wordt in dit artikel verder op ingegaan.

Wat gebeurt er bij een castratie?

Onder castreren verstaan we het operatief onvruchtbaar maken door het permanent verwijderen van geslachtsorganen. Dit kan gebeuren bij zowel katers als poezen, al wordt dit bij poezen in de volksmond vaak foutief een sterilisatie genoemd. Bij een sterilisatie worden echter alleen de eileiders of de zaadleiders onderbroken. Dit gebeurt maar zeer zelden. Een gesteriliseerde poes zal nog steeds krols gedrag laten zien, terwijl dit bij een gecastreerde poes niet het geval is.

Poes

Poezen zijn gemiddeld op een leeftijd van zeven tot twaalf maanden geslachtsrijp, maar eerder kan ook; sommige dieren zijn al vruchtbaar op een leeftijd van vier maanden(5).

Castratie is een chirurgische ingreep waarbij onder algehele narcose de eierstokken worden verwijderd via een sneetje in de flank of buik van een poes. Soms wordt ook de baarmoeder verwijderd, maar vaak gebeurt dit alleen wanneer deze afwijkingen laat zien. Een stukje vacht rondom de huidsnede wordt voor de operatie weggeschoren. Als er geen complicaties zijn, mag de poes dezelfde dag nog naar huis. De hechtingen worden na 7 tot 10 dagen verwijderd. Sommige dierenartsen plaatsen de hechting onderhuids, zodat deze niet te zien is. Deze hechting lost vanzelf op en hoeft niet verwijderd te worden.

Kater

Katers zijn gemiddeld op een leeftijd van acht tot negen maanden geslachtsrijp, maar uit onderzoek is bekend dat katers soms ook na vier maanden al geslachtsrijp kunnen zijn(15). Castratie houdt in dat beide teelballen (testikels) onder algehele narcose chirurgisch worden verwijderd via kleine sneetjes in de balzak (scrotum). Een kater mag de dag van de operatie nog naar huis. Er wordt niet gehecht omdat de wond erg klein is maar ook om ophoping van eventueel wondvocht te voorkomen.

Voordelen van castratie

Het gedrag van de kat verandert door het castreren. Doordat de hormoonwisseling wegvalt wordt de kat aanhankelijker naar mensen toe, zo blijkt onder andere uit een onderzoek onder 1660 katten die een aantal jaren gevolgd zijn(11).

De drang om voort te planten is weg, dit heeft een aantal voordelen voor katten die buiten komen. Zo zullen de katers minder vechten met andere katers op straat. Dat heeft als bijkomend voordeel dat er minder kans op verwondingen is. Als gevolg daarvan is er ook een verminderde kans op het overdragen van ziekten zoals kattenaids (FIV) en kattenleukemie (FeLV)(1). De katers zullen bovendien minder grote buitenrondes gaan maken op zoek naar poezen. Dit verlaagt de kans om aangereden te worden door verkeer(1,4).

Traditioneel

De Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) adviseert te castreren op een leeftijd tussen de vier en zes maanden(3). In Nederland adviseert 85% van de dierenartsen hun klanten echter om kittens te castreren op een leeftijd van zes tot negen maanden(2). Er zijn geen wetenschappelijke publicaties waaruit eenduidig blijkt wat de beste leeftijd is om de ingreep te doen(1). De door velen gehanteerde of geadviseerde leeftijd berust daardoor meer op gevoel of traditie.

Vroegcastratie

Er is sprake van vroegcastratie als een kitten gecastreerd wordt op een leeftijd waarop het dier nog niet vruchtbaar kan zijn. Kittens kunnen vanaf een maand of 4 vruchtbaar zijn(1).

In de Verenigde Staten worden kittens vaak al op een leeftijd van 6 tot 8 weken gecastreerd. Dit is vooral het geval bij het terugdringen van het aantal zwervkatten. De strategie die bij zwervkatten vaak gebruikt wordt, is "Trap, Neuter and Return" oftewel katten vangen, castreren en weer loslaten(3). In Nederland worden zulke kittens niet weer losgelaten, maar er wordt geprobeerd ze te socialiseren en te plaatsen(3). Gezien de omvang van het zwervkattenprobleem in Nederland kan het relevant zijn om katten voordat ze vruchtbaar zijn te castreren (3).

Er vindt al wel vroegcastratie plaats in Nederland. Dit gebeurt in asielen, of soms op verzoek van de eigenaar. Van een aantal rassen willen fokkers niet dat er met hun dieren verder gefokt wordt, en daarom willen ze de kittens gecastreerd hebben voordat ze geplaatst worden(3,4,8).

Voor- en nadelen

In het volgende gedeelte wordt een aantal voor- en nadelen van vroegcastratie beschreven. Hierbij wordt opgenoemd wat er nu bekend is, vanuit onderzoeken die gedaan zijn naar vroegcastratie. Dit helpt u om voor u zelf een keuze te maken omtrent dit onderwerp.

Voordelen van vroegcastratie

- Het grootste voordeel van een vroege castratie is dat de kittens gecastreerd zijn voordat ze vruchtbaar zijn, en zo draagt het bij aan het terugdringen van het kattenoverschot in Nederland.
- Kittens van 8 weken oud genezen na de ingreep sneller dan wanneer ze 8 maanden oud zijn(1,2).

- Een onderzoek uit 2004 onder meer dan 1600 katten liet zien dat er minder hyperactiviteit voorkomt bij vroeg gecastreerde katten (11). Ook komt er minder verlegenheid tegenover vreemden voor. Een Belgische studie uit 2018 toonde geen verschillen aan in de aanwezigheid van (mogelijk) ongewenst gedrag bij vroeg gecastreerde katten en katten die op traditionele leeftijd gecastreerd waren (16).
- Voor katers die binnen gehouden worden, heeft vroegcastratie als voordeel dat de kans kleiner is dat ze beginnen met sproeien. Katers beginnen onder andere onder invloed van hormonen met sproeigedrag om hun territorium af te zetten. Door castratie voordat de hormoonwerking begint, wordt het ontstaan van dit gedrag voorkomen(12).
- Een voordeel voor poezen is dat ze niet op te jonge leeftijd gedekt zullen worden doordat ze na castratie niet krols worden. In sommige gevallen kunnen poezen al op een leeftijd van 4 maanden krols worden. Een dekking is op die leeftijd ongewenst, omdat de poes dan nog onvoldoende ontwikkeld kan zijn (17).
- Bij kittens die vroeg gecastreerd zijn komt er minder astma en tandvleesontsteking (gingivitis) voor(11).

Nadelen van vroegcastratie

- Er is mogelijk meer kans op epifysiolyse bij katers. Vroegcastratie heeft als gevolg dat de epifysen (groeischijven) van de lange beenderen later sluiten. Deze botten groeien dan langer door, en er kan een verstoring van de groei in de epifysen optreden waardoor ze verdikken en een afwijkende structuur vertonen. Daardoor is de kans op het loslaten van de heupkop ter hoogte van de groeischijf groter. Het bleek dat er bij bepaalde rassen, zoals de Maine Coon, een verhoogd risico is op epifysiolyse. Er bleek bovendien tijdens onderzoek van het Diergeneeskundig Orthopedisch Centrum Amsterdam(7) een familieband te zijn tussen Maine Coons met epifysiolyse. Dit onderzoek is gehouden onder 23 katers. Epifysiolyse komt niet veel voor, en het verband is dus lastig te leggen. Om hier een duidelijk beeld van te krijgen moet er nog verder onderzoek gedaan worden. Bij rassen waarin epifysiolyse door erfelijke factoren vaker voorkomt, zou dit meegenomen kunnen worden in de overweging om wel of niet voor vroegcastratie te kiezen.
- Sommige dierenartsen vinden het lastig om hele jonge kittens te castreren, omdat de geslachtsorganen nog heel klein zijn.
- Jonge kittens hebben een verhoogd risico tijdens de operatie, dit komt doordat de nieren en de lever nog niet volledig ontwikkeld zijn(8,10). Er kan gebruik gemaakt worden van injectienarcose of van gasnarcose. Niet iedere dierenarts heeft de apparatuur om kittens onder een gasnarcose te brengen. De kittens moeten goed gemonitord worden, met beste is dit te doen met een pulsoxymeter, een capnograaf en ECG. Er kan ook een oesofagale stethoscoop gebuikt worden om de adem- en hartgeluiden te evalueren(10). Ook deze apparaten heeft niet iedere dierenarts in huis.
Bij vroegcastratie hebben de kittens een verhoogd risico op hypoglycemie. Daarom hoeven kittens maar 2-3 uur voor de operatie te vasten, en moeten ze maximaal 1 uur na de operatie gevoerd worden(9). Ook om deze reden is een ander anesthesieprotocol nodig. Wanneer rekening gehouden met de kwetsbaarheid van jonge kittens, leidt vroegcastratie niet tot een verhoogde kans op overlijden tijdens de operatie (17).

Onduidelijkheden en misverstanden

Er is vaak gesuggereerd dat vroegcastratie een verhoogde kans op feline lower urinary tract disease (FLUTD), bijvoorbeeld verstoppingen in de plasbuis, zou veroorzaken. In onderzoeken(11,14,17) zijn echter geen significante verschillen gevonden tussen vroegcastratie en traditionele castratie.

Het is nog niet geheel duidelijk of er een verband te leggen is met obesitas en de leeftijd waarop het dier gecastreerd wordt. Onderzoeken(11,14,17) vonden hier geen verschil in tussen vroegcastratie of traditionele castratie. Het is wel bekend dat de energiebehoefte van kittens daalt na castratie, maar dat de eetlust toeneemt. Wanneer er onbeperkt gevoerd wordt zal de kat aankomen in gewicht, maar dat is niet afhankelijk van het moment van castreren. Na castratie van een kat moet deze met ongeveer 1/3 minder gevoerd worden.

Om het moment van castreren te bepalen wordt vaak gekeken naar het moment van vaccineren. Sommige partijen(12) pleiten er voor om de castratie na alle vaccinaties te doen. De reden daarvoor is dat als het kitten voor afronding van alle vaccinaties gecastreerd wordt, het dier een kans zou hebben om in aanraking te komen met infecties in de dierenartsenpraktijk. Hoe groot dit risico is, is niet bekend. Als men elk risico wil vermijden, is het in dit opzicht beter om na de vaccinaties te castreren.

Een castratie zou invloed kunnen uitoefenen op de vaccinaties, zo wordt wel gedacht. Onderzoek uit de V.S. laat echter zien dat castreren tijdens de vaccinaties geen invloed heeft op de werking van de vaccinaties(6).

Conclusie

Op grond van op dit moment bekende onderzoeksgegevens is er geen duidelijke keuze voor te schrijven tussen vroeg of laat castreren. Iedereen die voor deze vraag staat zal een eigen afweging moeten maken, dat kan met behulp van de hierboven genoemde feiten en is ook afhankelijk van welk doel men heeft en wat de belangen zijn.

Wanneer er niet vroeg gecastreerd wordt, moet het dier binnen gehouden worden zodat er geen ongewenste dekking kan plaatvinden. Professionals zouden dit hun klanten dan ook duidelijk moeten adviseren. Ook na de castratie kunnen de katers nog een periode vruchtbaar zijn; onderzoek(13) laat zien dat er tot op 49 dagen na de castratie nog levende spermacellen zijn gevonden. Deze periode moeten de katers dan ook nog binnen gehouden worden.

Bronvermelding

- 1 Marjan Fock. Onze poes heeft poesjes gekregen... VDV-Magazine 2012; nr. 180 oktober: pp 10-14
- 2 Vroegcastratie bij kittens. In Praktijk 2012; nr 5 oktober: pp 18-23
- 3 KNMvD. Standpunt over neutralisatie pups en kittens op zeer jonge leeftijd. 07-07-2009
- 4 Erwin Virginia, Juvenile castratie van kittens blijft noodzakelijk. Tijdschrift voor diergeneeskunde 2007;132: pp 930-931
- 5 Povey R.C. Reproduction in the Pedigree Female Cat. A Survey of Breeders. Can. vet J. 19: 207-213 (August 1978)
- 6 Michael J. et al., Effects of anesthesia and surgery on serologic responses to vaccination in kittens. JAVMA, Vol 233, No. 1, July 1, 2008
- 7 Drs. R.J. Maarschalkerweerd, Specialist chirurgie der gezelschapsdieren, Diergeneeskundig Orthopedisch Centrum Amsterdam. Epifysiolyse bij de kat, een fractuur? Felcan dag 2008
<http://www.felcandag.nl/sitedata/images/Documenten/kattendag2008.pdf>
- 8 A.C. Schaefers-Okkens en P.A.M. Overgaauw, Neutralisatie van pups en kittens op zeer jonge leeftijd. Tijdschrift voor diergeneeskunde 2007;132: 801-802
- 9 Simone Thissen, Anesthesie van het jonge dier en peri-operatieve sterfte. In Praktijk. Oktober 2009, nummer 5, pp 4-9
- 10 Peeters E.H.K.A. et al. Anesthesie van kittens een literatuuroverzicht met de nadruk op de mogelijkheden in België. Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift, 2012; 81: 129-137
- 11 Spain CV, Scarlett JM, Houpt KA. Long-term risks and benefits of early-age gonadectomy in cats. JAVMA, 2004; 224: pp 372-379
- 12 http://www.fabcats.org/cat_group/policy_statements/neut.html (Jan. 2013)
- 13 Questions and answers on the effects of surgically neutering dogs and cats. SD Johnston - J Am Vet Med Assoc, 1991
- 14 Howe L.M. et al. Long term outcome of gonadectomy performed at an early age or traditional age in cats. JAVMA, 2000; 217: pp 1661-1666
- 15 Tsutsui T. et al., Development of spermatogenic function in the sex maturation process in male cats. The Journal of Veterinary Medical Science / the Japanese Society of Veterinary Science[2004, 66(9):1125-1127]
- 16 Christel P.H. Moons, Annelies Valcke, Katrien Verschuieren, Nathalie Porters, Ingeborgh Polis, Hilde de Rooster, Effect of early-age gonadectomy on behavior in adopted shelter kittens—The sequel, Journal of Veterinary Behavior, Volume 26, 2018, Pages 43-47, ISSN 1558-7878, <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2018.04.001>.
- 17 Porters N, Polis I, Moons CP, Van de Maele I, Ducatelle R, Goethals K, Duchateau L, de Rooster H. Relationship between age at gonadectomy and health problems in kittens adopted from shelters. Vet Rec. 2015 May 30;176(22):572. doi: 10.1136/vr.102678. Epub 2015 Mar 27. PMID: 25820324.

Het Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren biedt onafhankelijke en betrouwbare informatie over het houden van huisdieren.

Versie: mei 2023

© LICG

Kijk voor de meest recente informatie op www.licg.nl